

Discurs per l'acte de graduació de la Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat Autònoma de Barcelona

20 d'octubre de 2017

Benvolguts/des

(personalitats presents),

professores i professors,

companyes i companys que avui compartim cerimònia de graduació,

i familiars, amics i altres persones que avui ens acompanyeu,

bona tarda a tothom.

Considero un gran honor poder intervenir avui en aquest acte. És una oportunitat que agraeixo sincerament i que em fa molta il·lusió, a la vegada que –i deixeu-me que ho reconegui ja d'entrada– em genera força respecte. Respecte perquè la idea de parlar en nom dels alumnes recentment titulats dels 5 graus i 8 màsters aquí presents em planteja seriosos problemes de representativitat. Si imagino que ja deu ser complicat per qualsevol persona, en el meu cas ho és potser una mica més, ja que, per una banda, vaig començar els meus estudis a aquesta facultat un any després d'arribar a l'Autònoma, i venint de la Facultat de Ciències, on havia començat –i recentment he acabat també– el Grau en Ciències Ambientals. I per altra banda, perquè sóc un dels pocs estudiants que he cursat el Grau de Geografia i Ordenació del Territori en la seva modalitat en Xarxa, l'única semipresencial d'aquesta facultat –i que, per cert i malauradament, està en vies de desaparèixer. Així doncs, no em considero un estudiant molt representatiu d'aquesta facultat, i demano que em disculpeu si tinc un punt de vista molt diferent al d'algú de vosaltres o si expresso opinions que potser no compartiu. Amb tot, tinc la certesa que el pas per l'etapa universitària, més enllà dels moments compartits amb els nostres companys i companyes, és una experiència única i que ha sigut molt particular per a tots i cadascun de nosaltres. És per això que us demano que m'escolteu no com a representant dels qui avui celebrem la nostra graduació sinó sols com una d'aquestes persones, i que entomeu les meves paraules amb l'únic objectiu que per mi tenen: compartir algunes reflexions que –crec– avui s'escau de formular.

La d'avui és una cerimònia de celebració, festiva, que tots i totes podem gaudir – i així ho farem– amb alegria per l'avui i satisfacció per la feina feta. Però penso que pot ser també un moment de valoració sobre què han sigut aquests 4 anys, o 2, o 1. I crec que un exercici de valoració és incomplet si no prenem en consideració totes les cartes de la baralla: els moments bons, per suposat, allò bo i positiu, com el títol que ens endurem avui sota el braç o tots els grans records que guardarem per sempre; però també els moments dolents, les experiències negatives que preferiríem oblidar o les mancances percebudes en aquest pas per la UAB. Disculpeu-me també si insisteixo massa en aquests segons moments, o

més del que a algú li agradaria, però ho faig amb el convenciment que és des de la crítica des d'on s'avança, i que a l'hora d'enfocar el demà després d'aquest pas per la universitat a tots i totes ens convé recordar les dues cares de la moneda: la bona, per prendre'n energia i entusiasme i seguir endavant amb força, i la dolenta, per no repetir errors i posar el nostre granet de sorra a construir una universitat millor i més justa.

I ara sí, demanades les disculpes i aclarides les intencions, voldria formular i provar de respondre a una pregunta, més complexa del que d'entrada pot semblar: quin sentit té la universitat?

El fet que estiguem avui aquí podria portar a pensar que és una qüestió que en algun moment ja ens vam plantejar, almenys en forma de "té sentit que vagi a la universitat?". Però deixeu-me que ho posi en dubte, ja que existeix una mena de tendència –molt forta en determinats entorns socials– que et porta a anar al Batxillerat com la continuació natural de l'ESO, i a la universitat com una continuació natural del Batxillerat. Són arguments com "és clar que has de fer una carrera, tu que tens la oportunitat no la desaprofitis", o "la gent que val la pena té estudis, no pots ser menys", o "sense carrera a dia d'avui no tindràs mai bona feina". Ben pensat, però, *aquests* arguments no tenen sentit: ni és una decisió que convingui prendre a la lleugera, ni és veritat que tenir una carrera marqui d'alguna manera la gent bona, la gent interessant, la que val la pena tenir a prop, ni és gens clar que als que sortim avui al món laboral ens esperi una feina i un salari dignes, ja sigui amb títol universitari, amb títol universitari i més títols universitaris, o sense. Així doncs –repeteixo la pregunta– quin és el sentit d'anar a la universitat? Val la pena aquesta inversió enorme de temps, de diners i d'esforç? Jo crec que sí. Voldria dir-ho amb una convicció absoluta, sense cap dubte, i no puc. Però tot i així crec que sí, que val la pena. Per què, doncs? La *meva* resposta –i és que sospito que aquí cadascú hi ha de trobar la seva– és que la universitat és, sobretot, un espai privilegiat per créixer. Per créixer en múltiples sentits: en edat –què hi farem–, però també en coneixements, millorant la nostra comprensió del que ens envolta, des del món fins al barri. Créixer en autonomia respecte als pares i germans i la resta de la gent que avui ens acompanyen, a qui podem estimar molt però de qui és necessari aprendre a no dependre. Créixer en coneixences i en amistats, i tractar amb gent molt diferent de la que fins llavors t'envoltava. Créixer en confiança, en personalitat, en tolerància i empatia. Créixer en el dubte, i aprendre a aprendre, i aprendre a desaprendre. I sobretot, sobretot, créixer per mi és aprendre a pensar lliurement, a tenir sentit crític, a començar a deslliurar-nos de les múltiples formes d'opressió del nostre pensament, com l'alienació, la normativitat social o la dictadura del sentit comú. És per tot això, entre d'altres motius, que penso que té sentit anar a la universitat.

Una segona manera de plantejar-nos-ho és des del nostre àmbit de coneixement més específic. Els qui hem estudiat en aquesta facultat hem rebut una formació de lletres, i pertanyem –per dir-ho d'alguna forma– a una disciplina de les humanitats o les ciències socials: l'antropologia, l'arqueologia, la geografia, la

història... Quin és el sentit d'això? Què en treiem d'aquesta visió particular adquirida a través de l'educació superior? De nou, la *meva* resposta és que l'expertesa del nostre àmbit de coneixement, allò en què ens hem format i tenim clar, pren sentit ple quan ens permet d'aportar alguna cosa de tornada al nostre entorn, sigui el que sigui. Fer-nos dignes d'aquests títols que avui recollim és un dels reptes que tenim per davant. I podem fer-ho envoltats dels qui comparteixen el nostre bagatge, és clar, però podem fer-ho també –i em sembla terriblement més interessant– amb gent diversa, creuant la nostra mirada de lletres amb la de persones que hi veuen diferent, que pensen diferent. Per mi, tant les virtuts com les dificultats de la interdisciplinarietat han sigut molt palpables durant aquests anys aquí. Sovint, quan caminava des de la Facultat de Ciències fins al Departament de Geografia, o a l'inrevés, pensava en com les ciències naturals m'ajudaven a entendre els fonaments d'alguns dels processos que estudiava aquí, i en com les ciències socials, al seu torn, m'ajudaven a entendre el context humà dels fenòmens ambientals que estudiava una mica més enllà. Crec que hi ha molt de camí per recórrer en aquest sentit. El campus on estem és un espai idoni –i per ara força desaprofitat– per potenciar aquestes trobades entre disciplines en l'àmbit de la docència. I imagino que als qui ja en sortim no ens faltaran tampoc les oportunitats per intercanviar punts de vista i seguir, sempre, aprenent.

En darrer lloc, crec que la pregunta de "quin sentit té la universitat?" es pot respondre des d'allò més específic. Quin sentit té *aquesta* universitat? Plantejat d'una altra manera, i salvant les distàncies: quina idea ens emportem de la UAB? Potser no respondré de la forma més racional, però crec que sí de la més clara, si per fer-ho enumero breument algunes de les coses que he llegit, vist o sentit en aquesta etapa que fa poc he tancat. Vivències que, d'això n'estic segur, compartim entre alguns o molts dels qui avui celebrem la graduació:

- *classes*, les infinitament avorrides, mal preparades i gens interessants, i també les apassionants, que et canvien la vida i et donen energia per seguir endavant; les classes a les que vas, i les que et saltes, per mil motius;
- *companyes i companys*, els que valen el seu pes en or i que passen ja per sempre a formar part de qui ets tu; i persones amb qui has compartit aula o facultat però de qui mai més sabràs res, potser fins i tot volgutament; espais de discussió amb tensions, que generen enfrontaments i discordància entre l'alumnat, però també una munió de grups informals, assemblees de facultat i altres col·lectius on aprens tant o més que llegint articles i on aprens això tan difícil i necessari com és cuidar-nos els uns als altres;
- *professores i professors*, els arrogants, nefastos pel que fa a la docència, però també d'altres d'entusiasmats, amb il·lusió i gran talent per ensenyar; els que no s'equivoquen mai i t'ensenyen la veritat absoluta, i els qui són prudents i plurals amb el que expliquen i transparents amb les seves opinions; els qui no cal que busquis fora de classe perquè sempre tenen coses millors a fer que parlar amb estudiants; però també

- els que entenen que part de la seva responsabilitat és recolzar-nos i guiar-nos en els dubtes que tinguem, ja siguin acadèmics o personals;
- i *la universitat*, això tan gran i heterogeni, que a vegades pren la forma d'una institució on es produeix coneixement radical, transformador i altament rellevant, i que a vegades és una entitat suposadament democràtica on uns pocs professors tenen més pes que centenars d'estudiants; aquella universitat plena de professors brillants, amb carrera impecable, que han de marxar a l'estranger o deixar l'acadèmia als 40 anys per manca de possibilitats laborals mínimament estables mentre d'altres no fan res per merèixer la plaça que tenen, fan de tap per les noves generacions i s'aprofiten d'un sou sense la més mínima vergonya; la universitat que a vegades defensa els drets dels estudiants, dels investigadors i del país, i que en d'altres ocasions criminalitza el moviment estudiantil fins al punt de provocar que alguns d'ells afrontin penes de presó per lluitar per una universitat pública i de qualitat; la universitat, en resum, que a vegades enlluerna la societat i a vegades n'és reflexe d'allò més fosc.

No m'atreveixo a respondre categòricament sobre quin sentit té la universitat, però sí que tinc clar que cap comunitat pot avançar –i la universitària encara menys– sense fomentar el diàleg, la discussió i l'esperit crític. Tampoc no m'atreveixo a dir a ningú dels que avui ens graduem què hem de fer a partir d'ara o què ens espera al davant –de fet, desconfiaria de qui m'ho digués sense cap rastre de dubte. Però sí que goso, amb tota humilitat, de suggerir que potser hem d'acceptar la incertesa que plana sobre el nostre futur, i fer el possible perquè, passi el que passi, la nostra acció ajudi a construir una societat més pròspera, més propera i, sobretot, més justa i lliure. I al mirar enrere i veure on hem arribat, crec que tenim tot al dret a sentir-nos satisfets de la feina feta i de l'esforç que hi hem esmerçat, però sense que això emmascari una visió nítida i reflexiva sobre la universitat i sobre nosaltres mateixos. Jo, quan ho faig, penso en una UAB que a vegades m'ha fet sentir vergonya i que en d'altres m'ha enorgullit, de la mateixa manera que quan em miro a mi mateix, també, a vegades m'avergonyeixo i a vegades m'ompló d'orgull.

Moltes gràcies als qui ens heu ajudat a arribar fins aquí –en especial a les professores i professors–, l'enhorabona a tots els companys i companyes, i molta sort a tothom.

Joaquim Muntané i Puig